

ORSZÁGOS TALÁLMÁNYI HIVATAL

ELNÖK

Eln. 197.../1981

Tájékoztató jelentés
a Minisztertanács részére
az ujitó- és feltaláló mozgalom helyzetéről

I.

Az ujitómozgalom és feltaláló tevékenység fejlesztésére az elmúlt három év során - a KNEB, az OMFB és az OTH elnökeinek előterjesztésében - számos kormányzati szintű határozat született.

A Minisztertanács az 1978-80 években három alkalommal foglalkozott az ujitómozgalom helyzetével. A 2025/1978. /IX.28./ számú határozata megállapította, hogy az ujitómozgalom az elmúlt években számottevő eredményeket ért el és jelentős mértékben járult hozzá a népgazdasági feladatok megoldásához, kihangsúlyozta azonban, hogy a mozgalomban még jelentős tartalékok vannak, amelyek kihasználásának egyik fő eszköze a központi állami irányítás javítása. E tárgyban hozott 3225/1979. sz. határozata több intézkedést irányzott elő az ujitómozgalommal összefüggő irányító munka tartalmának javítására. 1980. július 10-i ülésén értékelve az ujitómozgalom helyzetét, úgy foglalt állást, hogy továbbra is szükséges az ujitó-

mozgalom támogatása, erkölcsi és anyagi ösztönzése, a dolgozók termelési folyamatokban betöltött alkotó szerepének növelése, valamint a korábbi határozatok következetes végrehajtása.

A Tudománypolitikai Bizottság az elmúlt három év során számos alkalommal vizsgálta az iparjogvédelem helyzetét és hozott határozatokat a feltaláló tevékenység fejlesztése, eredményeinek hasznosítása céljából.

Igy határozatot hozott többek között az iparjogvédelem helyzetéről, népgazdasági szerepéről, nemzetközi összefüggéseiről és továbbfejlesztésének irányairól /30.022/1978./, a vállalati iparjogvédelmi munka fejlesztéséről /30.015/1979./, az iparjogvédelem, valamint a licenc- és know-how forgalommal kapcsolatos oktatás és szakképzés rendszeréről /30.014/1979./, a korszerű szabadalmi információs rendszer létrehozásáról,

Ez a tájékoztató jelentés e határozatokra figyelemmel ad számot az ujitómozgalom, a feltaláló tevékenység helyzetében, irányításában az elmúlt időszakban bekövetkezett változásokról, az elért eredményekről, a meglévő problémákról, rámutatva az azok felszámolása érdekében tett és folyamatban lévő intézkedésekre.

II.

Az ujitómozgalom és a feltaláló tevékenység az V. ötéves tervidőszakban - összehasonlítva az előző tervidőszak adataival - jelentős fejlődést ért el.

Öt év átlagában az ujitómozgalomban résztvevők száma közel kétszeresére, 130 ezerről 210 ezerre, a haszno-

sitott ujitások száma közel másfélszeresére, 48 ezerről 69 ezerre, a hasznosított ujitások pénzben mért hasznos eredménye megközelítőleg kétszeresére, 2 milliárd forint-ról 3,6 milliárd forintra, az ujitóknak kifizetett díj pedig majd kétszeresére, 128 millió forintról 216 millió forintra növekedett. /1. és 2. sz. melléklet/

Az V. ötéves tervidőszakban az előző ötéves tervidőszakhoz képest a hazai szabadalmi bejelentések száma több mint 8%-kal nőtt. Öt év átlagában a saját termelésben hasznosított találmányok száma 506-ról 908-ra, közel kétszeresére, a licencforgalomban hasznosított találmányok száma pedig 126-ról 268-ra, több mint kétszeresére, a találmányok hasznos eredménye 1,6 milliárd Ft-ról 3,2 milliárd Ft-ra, a feltalálóknak kifizetett találmányi díj pedig - közel kétszeresére - 110 millió Ft-ról 214 millió Ft-ra emelkedett. /3. és 4. sz. melléklet/

E fejlődésben fontos szerepet játszottak a Minisztertanács és a Tudománypolitikai Bizottság már említett határozatai nyomán hozott intézkedések, amelyek az ujitók és a feltalálók körében kedvező fogadtatásra találtak.

A Minisztertanácsnak az ujitó tevékenység fellendítését célzó határozatai végrehajtásának eredményeként:

- az előző évekhez képest tervszerűbbé vált és kiszélesedett a minisztériumok és országos hatáskörű szervek irányító- szervező tevékenysége, a felügyeleti vizsgálatok rendszerébe mindenütt bekapcsolták az ujitómozgalom vállalati ellenőrzését is. Ennek kapcsán sokoldalú és hatóságos együttműködés alakult ki a tárcák és az OTH között,
- az állami irányító, felügyeleti szervek magasszintű értekezleteken /miniszteri, vezetői tanácskozásokon/ értékel-

ték a felügyeletük alá tartozó ágazat iparjogvédelmi, ujitási tevékenységét /MÉM, ÉVM, KPM, OVH, a volt KGM, NIM, Kip.Min./,

- az OTH elnöke és a SZOT Titkársága utmutatót adott ki a vállalati ujitási szabályzatok felülvizsgálatára és a VI. ötéves terv időszakára vonatkozóan új vállalati ujitási szabályzatok kidolgozására,
- az állami és társadalmi irányító munka színvonalának és hatékonyságának emelése, továbbá az irányító szervek informáltságának biztosítása érdekében új iparjogvédelmi és ujitási adatszolgáltatási rendszert vezettünk be 1981. január 1-vel,
- a szövetkezeti felügyeleti szervek, hasonlóan az állami szervekhez utmutatót, illetve iparjogvédelmi mintaszabályzatot adtak ki a szövetkezetek számára,
- fokozódott és szélesedett a találmányok és az ujitások hasznosításának, átadása-átvételének szervezése, a vállalatok közötti tapasztalatcsere. Kiemelkedő kezdeményezés ezen a téren az I. Budapesti Ujitási Kiállítás és Börze, a Győr megyei börze, a kohászati, az építőipari, továbbá a mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalatok tapasztalatcseréje. Ugyancsak a tapasztalatcsere-t segíti elő a SZOT és az OTH kiadásában a jövő évtől rendszeresen megjelenő "Ujitási Magazin",
- az "Ujitók Lapja" új szerkesztésben hatékonyabban szolgálja és segíti a feltalálók és az ujitók tevékenységét és a tapasztalatcsere-t,
- a "Kiváló Ujitó" és a "Kiváló Feltaláló" kitüntetés adományozására kiadott új irányelvek nyomán megnőtt e kitüntetések erkölcsi súlya és különösen a feltalálók körében

jelentősen emelkedett a kitüntetésben részesültek száma,

- az iparjogvédelem és az ujitómozgalom területén hosszabb idő óta kiemelkedő munkát végzett szakemberek erkölcsi elismerésére az OTH elnöke a múlt évtől kezdődően "Kiváló Munkáért" kitüntetést adományoz.
- A Tudománypolitikai Bizottság határozatainak megfelelően:
- általában javult a szellemi termékek hasznosítását biztosító iparjogvédelmi vállalati tevékenység színvonala, különösen az exportra orientált vállalatoknál,
 - megjelent az "Iparjogvédelmi kutatások és vizsgálatok módszertana" című OTH ágazati szabvány a kutató-fejlesztő munka megalapozottsága és tervszerűsége fokozása érdekében,
 - szervezettebbé vált a vállalatoknál a létrejött műszaki, szellemi eredmények bel- és külföldi jogvédelmének biztosítása,
 - jelentős fejlődés következett be az iparjogvédelmi /szabadalmi és ujitási/ szakemberképzésben, amelynek eredményeként két év alatt 1500 fő szerzett képesítést,
 - kisebb mértékben ugyan, de javult a szabadalmi információ feltétel-rendszere, némileg kulturáltabbá vált a szabadalmi dokumentumok kutatása. 1982. januárjától számítógépes témafigyelés ad lehetőséget a vállalatok és kutató intézetek gyors és megbízható tájékoztatására, amely azonban megköveteli a csatlakozó információs szolgáltatások erőteljes fejlesztését,
 - létrejött az innovációs hitel és az Innovációs Alap az ígéretes találmányok és ujitások felkarolása érdekében.

Emellett növekvőben van az ujitások és találmányok hasznosítását előmozdító vállalati-szövetkezeti vállalkozások száma.

Az állami szervek mellett a társadalmi szervek is fokozott figyelemmel kísérték és segítették az ujitómozgalom és a feltaláló tevékenység fejlődését.

A szakszervezetek irányító szervei együttműködve az állami szervekkel meghatározták a vállalati szakszervezeti bizottságok és a gazdasági vezetők közös teendőit. Ágazati, szakmai és területi ujitási versenyeket, kiállításokat, börzét, tapasztalatcseréket szerveztek.

A vállalati szakszervezeti bizottságok segítették az ujitó munka szervezését, irányítását, igényelték az ujitási feladattervek elkészítését és megismertetését. Szervezték a kollektívák, szocialista brigádok, komplex brigádok ujitó tevékenységét a munkaverseny keretében. Kezdeményezték előzetes szerződések, szocialista megállapodások kötését ujitások kidolgozására. Ujitó köröket és klubokat hoztak létre.

A szakszervezeti bizottságok rendszeresebben ellenőrizték az ujitások ügyintézését és beszámoltatták a gazdasági vezetőket a feltételek biztosításáról, általában jól ellátták az ujitók érdekvédelmét. A panaszok 40-50%-át egyeztető munkával rendezni tudták, zömmel az ujitók megelégedésére.

A KISZ fontos feladatának tartotta a fiatalok ujitásra való mozgósítását, a mozgalom kibontakoztatását elősegítő szervezeti keretek kialakítását.

Fiatal alkotó kollektívákat szerveztek. A javaslatok megvalósítására, a munkásfiatalok ötleteinek kivitelezésére

komplex munkacsoportokat hoztak létre.

Az ujitómozgalom szélesítésére kezdeményezték az "egy KISZ-alapszervezet - egy ujitás", "egy ifjúsági brigád - egy hasznosított ujitás" akciókat. Az Ifjumunkás Napok keretében több helyen szerveztek "Ujitási Hetet", "Ujitási Hónapot" jelentős gazdasági eredménnyel.

Az Alkotó Ifjúság pályázat keretében évente 8-10 ezer termelésfejlesztési célú javaslat készül. A KISZ FB és az Állami Fejlesztési Bank 1980-ban létrehozta az Alkotó Ifjúság Egyesületet. Az Egyesülés tevékenységi körébe tartozik az Alkotó Ifjúság pályázat keretében készült pályamunkák, szellemi alkotások rendszerezett nyilvántartása, a megvalósítás és hasznosítás finanszírozása, a vállalkozók felkutatása, a szellemi alkotások értékesítése.

A TOT, az OKISZ és a KIOSZ ugyancsak számos kezdeményezést tett az ujitómozgalom és a feltaláló tevékenység kiszélesítése, az ujitások és találmányok hasznosításának fokozása érdekében.

A MTESZ és annak területi szervezetei keretében célul tűzték ki a műszaki értelmiség alkotóképességének széleskörű kibontakoztatását, az innováció feltételének lényeges megjavítását.

Javult a tömegtájékoztató eszközök munkája is az ujitó és feltaláló tevékenység népszerűsítésében.

III.

Az V. ötéves tervidőszakban - a korábbi tervidőszakhoz képest - elért jelentős fejlődés ellenére az ujitómozgalomban és a fel-

találó tevékenységben rejlő lehetőségeket még mindig nem kellő mértékben használjuk ki.

Jelenleg az aktív keresőknek csak mintegy 5%-a /a fizikai dolgozók 3,5%-a, a dolgozó nők 0,6%-a, a dolgozó fiatalok 3%-a, a műszaki szellemi foglalkozásuak mintegy 18%-a/ vesz részt az ujitómozgalomban.

Az ujitások széleskörű elterjesztésében, minden erőfeszítés ellenére sem sikerült lényeges fejlődést elérni. Jelenleg a hasznosított ujitásoknak csak 1,2%-át veszik át más vállalatok.

Az ipari és építőipari ágazat területén az elmúlt ötéves tervidőszak második felétől évről-évre csökken az ujitási javaslattevők, a benyújtott és a hasznosított ujitási javaslatok száma, valamint az ujitások hasznos eredménye. Ugyancsak évről-évre csökken az eredményszámítás alapján díjazott ujitások aránya: 1980-ban mindössze 22% volt.

A műszaki fejlesztő munka találmányi szinten való megoldásának aránya változatlanul alacsony. Jelentősen elmarad a többi szocialista ország eredményeihez képest. Nemzetközi adatok szerint a találmányi bejelentések száma évente 10 ezer lakosra számítva Bulgáriában 3,9, Csehszlovákiában 4,9, az NDK-ban 3,6, hazánkban viszont csak 1,3.

Az ujitó- és a feltaláló mozgalom eredményeinek a lehetséges színvonaltól való elmaradása, a potenciális lehetőségek nem kellő kihasználása több okra vezethető vissza, amelyek részben általános jellegűek, részben pedig csak e tevékenységgel függnek össze.

Az ujitás és a találmány lényegében az innovációs folyamatoknak, az új technika termelésbe történő behatolásának egyik

megjelenési formája, ezért mindazok a gazdasági-társadalmi, szervezési és irányítási problémák, amelyek az innovációs folyamatokat általában nehezítik, kihatnak az ujitási és találmányi ügyekre is, sőt ezekkel kapcsolatban néha fel-nagyítva és a társadalom egyes tagjait közvetlenebbül érintő módon jelennek meg.

Emellett jelentkeznek egyes olyan további tényezők is, amelyek csökkentik az ujitásokról és találmányokról szóló jog-szabályok ösztönző erejét.

Már korábban is jeleztük, hogy az elmúlt években beszűkültek az ujitások díjazásának vállalati forrásai.

Gondot jelentett az is, hogy hiányzott az ujitások és találmányok hasznosítását elősegítő, eredményesen közreműködő műszaki szakemberek közvetlen érdekelttsége és ez negatívan hatott ki nemcsak az eredményre, hanem az ujitók és feltalálók aktivitására is.

További probléma, hogy a hatályos jogszabályok nem adnak kellő támpontot az ujitók, de különösen a feltalálók díjazásának megállapítására. Ez gyakran vezet a szerződéskötések elhuzódásához, felesleges pereskedésekhez, amely károsan hat ki nemcsak az érintett ujitók és feltalálók, hanem a környezetükben dolgozók alkotókedvére is.

Az ujitások és találmányok szélesebbkörű elterjesztésének gátja a kellő vállalati érdekelttség hiányán túl az is, hogy nincs biztosítva a hasznosítható szellemi alkotások korszerű információs rendszere, az információk központi vagy ágazati nyilvántartása és az érdekeltek tájékoztatása.

Számos vállalatnál nem biztosítják az ujitások és találmányok gyors, egyszerű, bürokráciamentes elbírálását.

A vállalati társadalmi szervezetek sem lépnek fel kellő eréllyel a szükséges feltételek megteremtése érdekében. A felügyeleti szervek és az irányító társadalmi szervek ellenőrző tevékenysége a kétségtelen fejlődés ellenére nem eléggé rendszeres még. A hibák feltárását nem követi mindig megfelelő intézkedés és számonkérés.

IV.

Az MSZMP XII. Kongresszusa határozatával összhangban számos olyan intézkedés született, amelynek célja, hogy jobban ösztönözzön az innovációra, a gazdasági eredményt hozó műszaki fejlesztésekre. Ide sorolható egyebek között az 1980. január 1-től továbbfejlesztett szabályozórendszer számos eleme, mint például az árképzés, a műszaki fejlesztési alapképzés új szabályozása, amelyek kényszerítően és ösztönzően hatnak a műszaki fejlesztésre, ide tartoznak továbbá az iparirányítás javítása, a kutatóintézeti hálózat és munka továbbfejlesztése, a kutatás-fejlesztés-termelés-értékesítés szorosabb kapcsolódását lehetővé tevő szervezeti formák megjelenése, a kisvállalatok működési feltételeinek javítása, a fejlesztő vállalatok kialakítása.

A Gazdaságpolitikai Bizottság 1980. december 15-i határozata alapján mélyreható elemző munka kezdődött az innováció társadalmi-gazdasági feltételeinek javítására irányuló intézkedések kidolgozása érdekében.

Az Állami Tervbizottság határozata alapján a hosszutávú tervezés 1981-2000 közötti időszakára vonatkozó koncepció kidolgozása van folyamatban, amelynek célja, hogy feltárja az innovációs folyamat társadalmi-gazdasági tényezőit népgazdaságunkban és ennek keretében megjelölje az új eljárások, találmányok,

a know-how és a licenciák gyorsabb elterjedésének társadalmi-gazdasági feltételeit.

Mindazok az általános jellegű intézkedések, amelyek a gazdasági környezet fejlesztésére, az innovációs folyamatok fellendítésére irányulnak, várhatóan előmozdítják az újítások, találmányok kifejlesztési, elterjesztési és hasznosítási feltételei javítását is.

Az általános feltételek javításán túl részben már megtörténtek, részben pedig folyamatban vannak olyan speciális intézkedések, amelyek kedvezőbb feltételeket teremtenek az újítómozgalom és a feltaláló tevékenység számára.

Megjelentek olyan pénzügyminiszteri rendeletek, amelyek egyrészt kedvezőbb lehetőséget biztosítanak az újítási díjak elszámolására, másrészt előnyösebb adózást vezetnek be az újítók számára.

Előzetes tárcaközi megállapodás alapján folyamatban van olyan kormányelőterjesztés egyeztetése, amely 1982. január 1-től kedvező feltételeket kíván biztosítani a vállalatok számára az újítások-találmányok hasznosításában közreműködők díjazására.

A Tudománypolitikai Bizottság határozata alapján tájékoztató jelentés készült arról, hogy a széleskörben hasznosítható találmányok és újítások elterjesztését szolgáló szervezeti feltételek milyen irányban fejlődtek, valamint a szabadalmi információs rendszer milyen módon és milyen eszközökkel fejleszthető.

Az MSZMP Gazdaságpolitikai Bizottságának határozata alapján az újítók és feltalálók V. országos tanácskozásának jobb előkészítésére bizottság alakult a pénzügyminiszter vezeté-

sével az érintett állami és társadalmi szervek vezetőinek bevonásával.

Feladata, hogy előterjesztést készítsen a Gazdasági Bizottság részére, amelyben értékeli az ujitómozgalom és feltaláló tevékenység helyzetét, meghatározva a jövőbeni fő feladatokat és olyan javaslatokat dolgoz ki, amelyek segítséget jelentenek a dolgozók termelési folyamatokban betöltött alkotó szerepének növelésében és ezzel összhangban az ujitómozgalom, politikai támogatásában, erkölcsi és anyagi ösztönzésében.

Az ujitók és feltalálók V. országos tanácskozásának előkészítése keretében kidolgozandó javaslatok megszabják majd mindazokat a teendőket, amelyeket az ujitómozgalom és feltaláló tevékenység további fejlesztése érdekében az illetékes állami és társadalmi irányító szerveknek, valamint a gazdálkodó szervezeteknek el kell végezniük.

V.

Kérem a tájékoztató jelentés elfogadását.

Budapest, 1981. november

Dr. Pusztai Gyula
az OTH elnöke

Statisztikai adatok az újításokról a IV. ötéves terv időszakában

M e g n e v e z é s	1971. év	1972. év	1973. év	1974. év	1975. év
A benyújtott újítási javaslatok szerzőinek száma /fő/	101 109	105 546	120 774	159 243	188 662
A benyújtott újítási javaslatok száma /db/	81 969	80 731	91 170	115 717	121 829
Az elfogadott újítások száma /db/	42 449	42 207	48 677	63 559	67 425
A hasznosított újítások száma /db/	38 699	39 186	44 122	56 601	60 313
Ebből: átadva más vállalatnak /db/	237	259	244	279	279
A hasznosítás pénzben mért gazdasági eredménye /eFt/	1 806 080	1 831 039	2 041 578	2 191 206	2 588 075
A kifizetett újítási díj /eFt/	109 132	110 467	113 428	133 909	173 848

Statisztikai adatok az újításokról az V. ötéves terv időszakában

M e g n e v e z é s	1976. év	1977. év	1978. év	1979. év	1980. év
A benyújtott újítási javasla- tok szerzőinek száma /fő/	205 220	217 653	214 117	211 432	210 826
A benyújtott újítási javasla- tok száma /db/	127 943	132 015	128 588	126 689	125 227
Az elfogadott újítások száma /db/	71 273	76 048	77 212	73 642	72 452
A hasznosított újítások száma /db/	65 975	71 364	71 110	69 377	68 793
Ebből: átadva más vállala- latnak /db/	343	408	576	750	806
A hasznosítás pénzben mért gaz- dasági eredménye /eFt/	3 228 992	3 445 686	3 677 720	3 893 033	4 250 830
A kifizetett újítási díj /eFt/	176 988	210 900	227 663	224 065	244 529

Statisztikai adatok a találmányokról a IV. ötéves terv
időszakában

M e g n e v e z é s	1971. év	1972. év	1973. év	1974. év	1975. év
Hazai szabadalmi bejelentések száma /db/	1215	1343	1170	1184	1093
Hazai bejelentésekre engedélyezett szabadalmak száma /db/	559	769	675	592	634
Saját termelésben hasznosított találmányok száma /db/	376	482	411	496	763
Licencforgalomban más vállalatok részére átadott találmányok száma /db/	92	148	129	109	152
A hasznosítás pénzben mért gazdasági eredménye /eFt/	1101827	1177425	1804171	1982801	2186773
A kifizetett találmányi díjak összege /eFt/	83447	94266	109094	126986	140379

Statisztikai adatok a találmányokról az V. ötéves terv
időszakában

M e g n e v e z é s	1976. év	1977. év	1978. év	1979. év	1980. év
Hazai szabadalmi bejelentések száma /db/	1149	1140	1272	1346	1601
Hazai bejelentésekre engedélye- zett szabadalmak száma /db/	594	663	602	644	759
Saját termelésben hasznosított találmányok száma /db/	739	928	965	853	1047
Licencforgalomban más vállalatok részére átadott találmányok száma /db/	208	217	321	301	297
A hasznosítás pénzben mért gazdasági eredménye /eFt/	2308553	3357453	3993757	3388952	3012005
A kifizetett találmányi díjak összege /eFt/	154191	180733	224823	242874	266945